

Цюпак І.М. Трудове виховання дошкільників Херсонщини в контексті ідей В. Сухомлинського: історичний екскурс// Сучасні проблеми дошкільної та початкової освіти у системі суспільних трансформаційних процесів: збірник матеріалів всеукраїнської інтерактивної науково-практичної конференції (18-20 лютого 2019 року, Херсонський державний університет). – Херсон: ТОВ «Борисфен-про», 2019. – 143 с. – С. 134-137.

ТРУДОВЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ХЕРСОНЩИНИ В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ В. СУХОМЛИНСЬКОГО: ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС

Розглянемо педагогічний досвід вихователів Херсонщини щодо організації роботи у закладі дошкільної освіти, який дав поштовх до становлення суспільного дошкільного виховання регіону, був поширений за його межами та став прикладом зразкової і новаторської роботи педагогічних колективів.

Головним чинником у розвитку суспільства є цінність праці як засобу існування людини в світі та засобу виховання підростаючих поколінь. Перші заповіді та настанови дітям стосувалися саме підготовки до майбутньої трудової діяльності. Трудове виховання притаманне всім історичним формаціям, воно є найдавнішою формою виховання. Вже античні мислителі наголошували на необхідності виховання людини самостійної, здатної до життєвого самовизначення.

Вивчаючи передовий педагогічний досвід педагогів Херсонщини було виявлено, що вони неодноразово зверталися до ідеї трудового виховання дітей дошкільного віку. Основним науковим джерелом на яке вони спиралися був досвід роботи В. Сухомлинського. Виділивши головні міркування педагога, щодо виховання дошкільників, вихователі обговорювали можливості втілення його ідей у освітній процес дошкільних закладів.

Ознайомлення з працею дорослих і виховання поваги до неї – один із способів формування в дітей працьовитості, позитивного ставлення до праці й до трудівників. Вихователі виділяли такі завдання формування дитячої особистості:

- 1) гуманність, людяність, добре слово, краса і праця, віра в можливості дитини й повага до неї — основа, на якій формуються взаємини вихователів та вихованців;

2) через працю, оживлену ідеєю творення краси для людей, виховувати особистість;

3) зміцнювати розумові здатності дітей, створювати ситуації для виявлення та розвитку здібностей кожного;

4) для здійснення всебічного гармонійного розвитку вихованців підвищити якість освітньої роботи;

5) забезпечуючи наступність у навчанні та вихованні дітей;

6) створити умови для зміцнення здоров'я дітей та їхнього фізичного розвитку, використовуючи поради зі "Школи радості" [2, с. 66].

Для вдосконалення трудового виховання педагоги використовували різноманітні форми і методи роботи: екскурсії, зустрічі з представниками різних професій, спостереження за працею дорослих, бесіди, читання. Ефективним став метод залучення дітей до участі в суспільно корисній праці – посильній, педагогічно доцільній, цікавій для дошкільнят.

Праця дитини починається з самообслуговування: одягатися, роздягатися, прибирати за собою іграшки, для маленьких дошкільників це дуже важко. Кожне досягнення дитини у самообслуговуванні є для неї радісним моментом і як казав В. Сухомлинський: "Радість праці – могутня виховна сила. В роки дитинства кожна дитина повинна глибоко пережити це благородне почуття...Радість праці – це краса буття; пізнав цю красу, дитина переживає почуття власної гідності, гордість від розуміння того, що труднощі подолані" [1, с. 229-232].

Педагогічні колективи розробляли послідовну систему трудового виховання. Починаючи з нескладних доручень, чергування та самообслуговування, дошкільнята привчаються й заохочуються до праці. З метою виховання у дошкільників працьовитості їх ознайомлювали з працею дорослих, пояснюючи значення праці в житті людини, навчаючи цінити й поважати її результати. Це допомагає виховувати у них бажання працювати, відчувати задоволення з того, що вони роблять для своїх товаришів, дорослих [2, с. 67].

В. Сухомлинський наводив багато прикладів умілого виховання поваги до скромних трудівників (комбайнер, металург, машиніст, робітник тощо), у своїй "Школі радості" він проводив так звані "Наші подорожі в світ праці" під час яких знайомив дітей з професіями [1, с. 59].

Вихователі Херсонщини ознайомлювали вихованців з суспільним виробництвом, із поняттям "робітник". На заняття у дитячий садок запрошували заслужених ветеранів праці й молодих робітників різних підприємств міста, села. Вони розповідали про свою діяльність, показували зразки своїх виробів, дарували фотографії, альбоми, колекції. Через те що діти не мали чіткого уявлення про роботу батьків їм організовували "подорожі у світ праці", відвідуючи головні підприємства рідного міста діти збагачували свої знання про роботу на бавовняному комбінаті, склозаводі, кондитерській і взуттєвій фабриці, суднобудівельному заводі та ін. Для сільських дітей які не мали чіткого уявлення про працю колгоспників, про її значення, проводились екскурсії на різні об'єкти колгоспного виробництва, ознайомлюючи дітей з працею дорослих у полі, саду, на тваринницьких фермах і будівництві. Такі екскурсії сприяють загальному розвиткові дітей, збагачують їхні уявлення про навколишній світ, життя і працю дорослих, знайомлять з різними галузями виробництва. Дошкільнята пізнають світ не лише розумом, але й серцем, їх вражає краса людини-трудівника, викликаючи повагу до неї [2, с. 68].

Набуті знання і враження відтворюються у самостійній художній діяльності дошкільників. Їхні малюнки, аплікації, ліплення, роботи з природного матеріалу відображають сформовані уявлення про професії. Важливим чинником який свідчить про засвоєння знань є гра, а саме рольова гра, тобто відображення побаченого у рухах, діях, мовленні.

Окрім екскурсій, спостережень, бесід дітям необхідно читати художні твори, формувати усвідомлення того, що все, чим ми користуємося у повсякденному житті, створене людською працею, всі працюють і праця кожного важлива і необхідна, тому треба з повагою ставитися до людей, до

результатів їхньої праці. Гру слід використовувати для уточнення і закріплення їхніх знань про професії [2, с. 68].

Важливо у ранньому віці прищепити дитині повагу до праці дорослих, виховати людину трудолюбиву, скромну, яка б намагалася приносити своєю працею користь людям, працювати на благо суспільства. Прогалина в трудовому вихованні дитини несприятливо впливає на формування моральних, вольових якостей, ставлення до навчання, інтерес до знань, а правильна його організація є надійною основою для гармонійного розвитку особистості.

Виховати у дошкільників повагу до праці дорослих можна при єдності вимог сім'ї і дитячого садка. Роботу з трудового виховання дітей бажано проводити при активній участі батьків. Батькам необхідно роз'яснювати як важливо виховувати у дітей працьовитість, ознайомлювати з проведеною роботою з трудового виховання. Успішне вирішення завдань виховання може бути лише в тісному співробітництві дитячого садка і сім'ї [2, с. 69].

Педагоги Херсонщини мали багате підґрунтя для ознайомлення дошкільників з працею дорослих, велика кількість і різноманітність підприємств, виробництв мали в своєму арсеналі незліченний перелік професій. Ознайомлюючи дітей з якими, вихователі закладали основи до майбутнього вибору професії. В. Сухомлинський писав: "Праця стає великим вихователем, коли вона входить в духовне життя наших вихованців, дає радість дружби і товариськості, розвиває допитливість і цікавість, породжує хвилюючу радість подолання труднощів, відкриває все нову і нову красу в навколишньому світі, пробуджує громадське почуття – почуття творця матеріальних благ, без яких неможливе життя людини" [1, с. 229].

Ідеї трудового виховання були закладені в зміст роботи відомчих дитячих садків, заснованих при підприємствах, організаціях і колгоспах. Підпорядковані певному відомству вони професійно орієнтували підростаюче покоління, готували зміну. Відомства надавали садкам можливість відвідувати свої підприємства, організації і колгоспи, запрошувати працівників на заняття, приймати участь у святах, що полегшувало роботу вихователям в процесі

ознайомлення дітей з професією батьків. Такі дошкільні заклади отримували від своїх відомств альбоми з підбіркою картин трудового процесу на підприємстві, іграшки відповідної тематики тощо. Залучали дошкільників з вихователями до організації та прийняття участі у святкуваннях присвячених підприємству, організації, колгоспу.

Ідеї В. Сухомлинського, щодо трудового виховання дошкільників, знайшли своє відображення у змісті освітньої роботи відомчих дитячих садків, які передбачали профорієнтацію дітей робітників відомств. Виховному процесу дошкільних закладів Херсонщини сприяла велика кількість і різноманітність виробничих підприємств, які надавали можливість на реальному прикладі ознайомлювати дошкільників з працею дорослих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям (избранные произведения)/ В.А. Сухомлинский. – К.: Радянська школа, 1988. – 272 с.
2. Цюпак, І.М. Динаміка виховного процесу в дошкільних закладах Херсонщини (XX століття) [Текст] : наук.-метод. посіб. / І.М. Цюпак. – Херсон: Айлант, 2014. – 112 с.